

Baudrillard'ın simülasyon kuramı'nın karmaşıklık eleştirisi; düzensiz duyarlı insani davranışlar dinamiği kuramı ışığında “Büyük Ortadoğu Projesi”

İnsanoğlu internet, yazılı ve sözlü medya, sinema, moda ve eğlence, cep telefonları gibi iletişim teknolojileri ile gittikçe daha da karmaşıklaşan bir dünyada yaşamaktadır. İletişim, ulaşım, organizasyonlar, sivil toplum örgütlenmeleri gibi etkileşmelerle böylesine karmaşıklaşan dünyada insan davranışlarındaki duyarlılık ve düzensizlik gittikçe artmaktadır. Bu gelişme kurgulanan tüm simülasyon mekanizmalarına rağmen düzeni, yani iktidarları rahatsız edecek boyutlara gelmiştir.

Dünyayı saran bu global karmaşıklığın yanında Ortadoğu, özellikle Mezopotamya bölgesi, insan dinamiklerinin kurguladığı çeşitli boyutlardaki ve formlardaki insani sistemleri ile ve bu elemanların kendi iç dinamikleri örgütlenmeleri ile, geniş bir karmaşık sosyal sistemler çukurları ağı özelliği göstermektedir. Kendiliğinden organize olmuş bu örgütlenmeler ve bunlar arasındaki etkileşmelerin, iletişimlerin ve ilişkilerin bir saç örgüsü gibi dolanmışlıklarından oluşan bu karmaşıklık yapısı ile Ortadoğu modernite iktidarlarının soğuk savaşla birlikte geliştirdiği Baudrillard kuramı ile anlamlaşan sosyal gerçekler üzerine kurulmuş küresel simülasyon programlarına büyük bir ölçüde duyarsız kalabilmiş dünyadaki ender bölgelerden biridir. Aksine Ortadoğu'da kendiliğinden oluşan düzensiz duyarlı insani davranışlar dinamiklerinin kurguladığı simülasyonlar hükmetmektedir. Bu simülasyonlar Batı Uygarlığının bu bölge halkları (ötekiler) için çok önceleri için kurguladıkları simülasyon mekanizmalarını, örneğin Edward W. Said'in oryantalizm paradigması kavramı ile kitabında uzun uzun açıkladığı gibi, etkisiz kılmıştır. Bu yok edilemeyen yerel duyarlılığın kurguladığı simülasyonların tükenmeyen kaynaklarından bir diğeri de Ortadoğu'nun kültürel alt yapısının sahip olduğu karmaşıklıklar sonrası ortaya çıkmış bağımsız kendiliğinden toplumsal değişimler, dönüşümler ve evrimlerdir. Öyle ki Batı uygarlığı ile örtüleştirmek istenen insanlık tarihinin köklerinin bu değişimlerle, dönüşümlerle ve evrimlerle hala beslenmekte olmasıdır. Bu bölgenin duyarlı düzensiz insani davranışlarına bilinç altında farklı bir sorumluluk yüklemiştir. Edward Said kitabının (Şarkiyatçılık, Batı'nın Şark Anlayışları, çev. Berna Ülner, Metis Yay. İst. 1999) giriş bölümünde bunu farklı bir söylemle vurgular:

“Şark Avrupa'nın sadece komşusu değildir; Avrupa'nın en büyük, en zengin, en eski sömürgelerinin mekanı, uygarlıkları ile dillerinin kaynağı, (Burada araya girerse; Edward Said'in Şark'ı Ortadoğ'udur Avrupa'nın ortak dilini arama projesinin en etkin aydınlarından biri olan Umberto Eco'da bunu inkar etmez.) kültürel rakibi, en derin, en sık yinelenen Öteki imgelerinden biridir. Ayrıca, Şark, onun karşıt imgesi, düşüncesi, kimliği, deneyimi olarak Avrupa'nın (ya da Batı'nın) tanımlanmasına yardımcı olmuştur.”

Ve okuyuculara Goethe'nin şiirini hatırlatır;

“İnsan ırkının kaynağına (Şark) geri döneceğim, orada saflığı, doğruluğu bulacağım.”

Davetsiz Misafir Dergisi'nin daha önceki sayılarında yayınlanmış olan yazılarımızda “Düzensiz Duyarlı İnsani Davranışlar Dinamiği (DDİDD)” kuramı üzerinde genişçe durmuştuk. Geliştirdiğimiz bu kuramda

sosyal sistemlerdeki karmaşıklık çukurları ağının düzensiz duyarlı insani davranışları dinamiğinin ördüğü kabul edilir ve bu örgünün dili doğada mevcut olan karmaşıklık çukurlarındaki kendiliğinden simülasyon özellikleri analogi ve metafor yapılarak (karmaşıklık paradigması) kurulur.

Her şeyden önce DDİDD kuramı sosyal sistemler üzerine düşünürken analitikçi ve kartezyenci düşünce iktidarlarının (modernite) prangalarından özgürleşmiş olmanın nedenselliğini ortaya koymaktadır. Bu arayış bir postmodern eleştiri olarak değerlendirilebilir. Ancak bir kuram olarak modernite dışında bir çözümleme getirerek sosyal sistemlerin gelişmesinin, değişmesinin ve evrimleşmesinin üzerine modeller geliştirmenin önünü açma amacımızda göz ardı edilmemelidir. Ayrıca bu kuramla dünyaya yeni yollardan bakma arayışlarının Batı Uygarlığının iktidarı için geliştirdiği küresel simülasyon dayatmalarını boşa çıkartmada ve ötekiler için geliştirdikleri yerel simülasyon mekanizmalarını aşmada yeni felsefeler ortaya koymanın, yeni kültür ve sanat dönüşümleri ve metaforları başlatmanın başlangıcına katkıda bulunabileceğine inanıyoruz.

Yukarıda belirttiğimiz Ortadoğu'nun bu özel karmaşık yapısı temellerini karmaşıklık paradigması kavramı üzerine kurduğumuz "Duyarlı Düzensiz İnsani Davranışlar Dinamiği (DDİDD)" kuramı ile incelenebilir. Kuram Ortadoğu'daki sosyal yapının bir ucunun bu karmaşıklıktan oluşacak bir kaos fazı sonrası kendiliğinden değişimlere ve evrimlere açık olduğunu söyler. Bu değişimlerin ve evrimlerin ne zaman, ne büyüklükte olacağını ve etkisinin nasıl olacağını bırakalım modernite paradigmalarının bilgi teorileri bir yana, kaos kuramı bile öngöremez.

Ortadoğu'daki insan sistemlerinin oluşturduğu karmaşıklık özelliklerinin farkında olan ve buranın düzensiz davranışların hakimiyeti altına girdiğini bilen Harrington, Fukuyama gibi "bilim adamları" düzenli yapısallaşmış ve be neden ile değişime kapanmış olan Batı Uygarlığının, kapitalist küresel iktidarlarının Yeni Dünya Düzeni geleceği için endişelidirler. Uğradıkları bu panik atakla ortaya sonculuk fenomenleri atmalarının ve "bir yerlere" bilim adına sundukları medeniyetler savaşı projesinin amacı açıktır. Ortadoğu (özellikle Mezopotamya) Galileo ile başlayan indirgemeci ve doğrusal düşünce hükümlerleri için her an bir tehlide dönüşebilir, Ortadoğu'da üzerini modern bilim ve aydınlanma simülasyon mekanizmaları ile örtükleri uygarlıklarının evrensel olduğunu boşa çıkartacak değişimler olabilir, bu değişimler, bir evrime, "Tarihin Sonu" teorilerini boşa çıkartacak bir yeni uygarlığın oluşumuna neden olabilir.

Bu "bilimsel" saptanmayı "bir araştırma merkezleri" uygun görmüşler ki, davranışları öngörülme ve her an kendiliğinden bir değişimle iktidarlarına tehdit olabilecek bu bölgede uygarlıklarının Yeni Dünya Düzeni için önceden öngörülebilecek bir güvenlik sistemi (Büyük Ortadoğu Projesi) oluşturulmasına karar verilmiş ve uygulamaya geçilmiştir.

Bu "tehlikeli bölge" için, Jean Baudrillard'ın simülasyon kuramına dayanarak demesi ile kendileri için "evrensel strateji adı altında inanılmaz bir önlem ve caydırma stratejisi güdülmelidir." Boudrillard "Olay'a İlişkin ve Sanal" başlıklı 30 Nisan 2004 tarihli İstanbul konuşmasında bu konuda şöyle devam eder;

“Steven Spielberg’in Minority Report filminde böyle bir öykü sunulmaktadır. Filmde yakın bir gelecekte işlenebilecek suçları önceden tespit edebilen ön sezilere sahip beyinler aracılığıyla suçlu, suçu işlemeden yakalayıp etkisiz hale getiren komandolar vardır. Irak Savaşı’nın senaryosu da bundan farklı değildir. Henüz gerçekleşmemiş bir eylem, yani Saddam’ın kitle imha silahlarını kullanma iddiası bahane edilerek suç, daha kuluçka aşamasındayken saf dışı edilmeye çalışılmaktadır. Pek tabii burada sorun, suçun gerçekten işlenip işlenmeyeceğini tespit etmektir. Ancak bunu hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Önemli olan suçun gerçek anlamda cezalandırılmış olmasıdır.”

Düzensiz duyarlı insani davranışlar dinamiği (DDİDD) kuramının Boudrillard’ın ekonomik ve sosyal gerçekler üstüne kurduğu simülasyon kuramı çerçevesinde Irak Savaşı için yukarıdaki değerlendirmesini kapsayarak aştığını söyleyebiliriz. Bu geldiğimiz sonuç hakkında Boudrillard’ın düşüncelerini öğrenmek için İstanbul konuşmasında kendisine aşağıdaki soruyu sormuştuk. (Davetsiz Misafir Dergisi’nin Bahar 2004 sayısında yayınlanan özgün çeviri metninden alıntı yapıyoruz.)

“Sayın Profesör. Sizin simülasyon kuramınızla fizikçilerin yaptığı simülasyon kuramı arasında bir benzerlik var. Ben buna bir de karmaşıklık eklemek istiyorum. Burada simülasyon kendi kendine oluşuyor ve öngörülmez olaylar oluşuyor. Şimdi Irak Savaşı’na karmaşıklık paradigmasıyla yaklaşırsak ben bu savaşı, iktidarların yani Batı Uygarlığının orada karmaşıklık sonucu ortaya çıkacak ve onlara alternatif olabilecek bir yeni uygarlığı şimdiden önlemesi teşebbüsü olarak görüyorum. Çünkü oradaki oluşum alt yapısı olan, geniş bir kültürü olan, tarih öncesine dayanan ama modernitenin tesiri altına girmemiş bir yapı. Ben Irak müdahalesini, orada (Mezopotamya) oluşabilecek böyle bir alternatif bir düzeni önceden önleme girişimi olarak (kurama göre) yorumluyorum. Bu yoruma ne dersiniz?”

Boudrillard’ın aşağıdaki değerlendirmesinden sorumuza doyurucu bir yanıt aldığımızı söyleyemeyiz. Bu zaman darlığından sorumuzu tam anlatamamamızdan kaynaklanmış da olabilir. Ancak bu metnin okuyucular için değerlendirmemizi anlaşılır bir duruma getirmiştir diye düşünüyoruz.

“Bilimsel anlamda simülasyondan söz ettiniz. Benim yaptığım çözümleme bilimsel paradigmalara dayanmıyor. Yine de sosyal, ekonomik birçok şeye dayanıyor. Ama bilimsel metafor burada çok önemli. En ileri bilimler dahi bu simülasyon kavramına ulaştılar. Bu konuda çalışmalar yapıyor bildiğim kadarıyla. Bilimin ta sınırlarında bir yerlerde ise insan paradigmasının karmaşıklığı, politik, ekonomik, medyatik ilişkiler, bilimsel paradigmaya tekabül etmiyor tabii ki. Biz de sürekli olarak bu karar verilemeyen ile karşılaşyoruz. Simülasyon modeller üretiyor tabii. Irak’taki savaş için bu böyle, başka şeyler içinde geçerli. Artık nesnel göndereni yok gerçekliğe. Bir çeşit hipergerçeklik oluşturuluyor. Sorunun diğer bölümü çok karmaşık. Simülasyon bir sahtecilik bir yalan anlamında değil. Peki ne, bu sentez etkisine direnebilir? Evet, belki her kültür bu soruyu kendi kendine sorabilir. Bizim batılı kültürümüzde bir hegemonya olmasa bile bir model hakimiyeti var. Belki başka kültürlerde bu olayların vuku bulmasında bir modelin önceliği mevcut değil, bu da o kültürün canlı bir özelliği. Tabii herkes buna direnip direnemeyeceğini kendisi bilecek. Ama tabii ki simülasyon sanal olarak bugün kültürlerin tümüne uygulanabilir. Çünkü bu kültürlerin hepsi sömürgecilikle veya sömürgecilik olmaksızın bir bilgisayar sistemine bağlandı ve hiç kimse enformasyon ve iletişim konusundaki birtakım teknik sorunlar dışında bundan kaçamıyor. Acaba kültürler içinde bireyler bir egemenlik, bir özerklik sürdürebilirler mi? Böyle olabileceğini umut ediyoruz ama şunu söylemek gerekir ki bunu ölçebilmek çok zor. Bugün bir takım otantik kültürler için, yerli kültürleri için bile

göstergeler oldukça çelişkili olmaktadır; çünkü bu simülasyon kümesine onlar da katılıyorlar. Benim gerçekten şahsi bir cevabım yok bu konuda.”

Baudrillard’ın İstanbul konuşmasından da dinlediğimiz gibi simülasyon kuramı Irak Savaşı’nı değerlendirmede yanlış değildir, ancak sorumuza verdiği yanıtta anladığımız insan paradigması karmaşıklığında kendiliğinden simülasyonların oluşabileceğini kendi de kabul etmekte ve bu durumda ancak gerçekler üzerine kurulabileceği simülasyon kuramının yetersizliğini vurgulamaktadır. Bu durumlarda, örneğin Irak olayında olduğu gibi, simülasyon kuramının bu yetersizliğini DDİDD kuramımızın azaltabileceğini düşünüyoruz. Şöyle ki;

Ortadoğu, özellikle Mezopotamya bölgesi Batı Uygarlığının evrenselliğine son verebilecek yeni bir uygarlığın kendiliğinden ortaya çıkması için gerekli tarih öncesi birikime ve istenen karmaşıklık özelliklerine sahip bir bölgedir. Bu karmaşıklık Baudrillard’ın kuramının aksine gerçekler üzerine kurulmayan ve ancak o an üzerine kurulacağı hiper-gerçeklerin neler olacağına karar veren simülasyonlar oluşturur. Bu simülasyonların ürünleri olan simülakrlarla Ortadoğu’da ortaya çıkabilecek bu değişimi sezen Yeni Dünya Düzeni’nin mühendisleri medeniyetler savaşı projelerini hazırlamışlardır. Steven Spielberg’in Minority Report filminin öyküsü bu senaryolarının basit bir simülasyon modellemesidir. Bu model bir zamanlar (2000 yıl kadar önce) hahamların iktidarına son verecek değişimi engellemek için beli yaştaki çocukların kesilmesi gerçeği üzerine kurulmuştur.

Ortadoğu karmaşıklık için öylesine zengin ve özeldir ki modernite iktidarlarının tüm sistem mühendisleri iktidarlarına son verebilecek değişimi öngörememektedirler. Büyük Ortadoğu Projesi küresel iktidar heveslilerinin bu panik korkusu tetiklenmesinden ortaya çıkmıştır. Bu korku Michel Foucault’un anlattığı aydınlanma sonrası Avrupa kültürü iktidarını güçlendirmedeki hapishanelerin doğuşu, deliliğin tarihi değildir. Bu Batı uygarlığının evrensel olmadığının öngörüsü korkusudur. Bu nedenle o an öngörebilecekleri o an gelmeden Ortadoğu halklarını cezalandırmalıdır ve geleceği göremediklerinden şimdiyi geçmişinden önce yok etmelidirler. Bu yüzden Irak halklarına ve Filistin halkına kıymaktadırlar. Korkuları öylesine büyüktür ki Yeni Dünya Düzeni komandolarını değişimin öncüleri olacak düzensiz duyarlı insani davranışları dinamiklerini yok etmek için Irak’a göndermişlerdir.

Son söz: Kültürler ve uygarlıklar yaşam gibi karmaşıklık sonrası çıkan düzenler (periyodik altın döngülerin evrimi) üzerine kurulmuştur. Ortadoğu’da düzensiz duyarlı insan davranışlarının dinamiği hegemonya sınırını çoktan aşmıştır. Buradaki karmaşıklık açık ucuna gidişi kimse artık durduramaz. Bu karmaşıklıkla oluşabilecek kaos eşiği sonrası çıkacak değişim ve evrim yeni uygarlığı oluşturacaktır ve o anı ancak o an görebileceğiz. Ancak kuramımızla şunları öngörebildiğimizi söylemekten kaçınmıyoruz; o an sonrası kitlenmiş olan Batı uygarlığının evrenselliği sona erecek, “tarihin sonu” tezleri boşa çıkacaktır. Ayrıca, evrime ulaşan karmaşıklık kendini düzene sokmak isteyen davranışları af etmez. Kendine ihanet eden Ortadoğulu halk(lar)ı tarihten siler.